

Артур Конан Дойл

Людина з вивернутою губою

(Переклад Миколи Дмитренка)

*в іншому перекладі "Людина з розсіченою губою"

Айза Вітні, брат покійного Еліаса Вітні, доктор богослов'я й директор богословського коледжу Святого Георгія, страшенно приохотився курити опій. Як я розумію, ця звичка розвинулась у нього з якоїсь дурної примхи ще тоді, коли він сам учився в коледжі, бо, прочитавши книгу Де-Квінсі, в якій той описав свої сновидіння й відчуття, Айза Вітні почав додавати до тютюну настоянку опію, намагаючись викликати в себе такий самий ефект. Він швидко переконався, як і чимало інших до нього, що призвичаїтись до куріння значно легше, ніж позбутися такої звички, і впродовж багатьох років був рабом цього зілля, збуджуючи у своїх друзів та родичів почуття жаху й співчуття. Я наче зараз бачу його жовте брезкле обличчя, навислі повіки, манюсінькі зіниці очей, всього його, скоцюрбленого в кріслі,— жалюгідні руїни шанованої колись людини.

Одного вечора, в червні 1889 року, о тій порі, коли вже починаєш позіхати й поглядати на годинник, у мене пролунав дзвінок. Я випростався в кріслі, а моя дружина опустила своє шитво на коліна й на обличчі в неї з'явився трохи розгублений вираз.

— Якийсь пацієнт! — мовила вона.— Тобі доведеться кудись іти.

Я зітхнув, бо тільки нещодавно повернувся додому після цілого дня виснажливої роботи.

Ми почули, як відчинилися вхідні двері, потім до нас долинуло кілька покvapливих слів і звук швидких кроків у передпокої. Двері нашої кімнати

рвучко розчинилися, і ввійшла дама, одягнута у щось темне і з чорною вуаллю на обличчі.

— Пробачте, що я прийшла так пізно,— почала була вона, а тоді, раптом втративши самовладання, кинулася до моєї дружини, обняла її за шию й розридалась у неї на плечі.— Ох, у мене таке лихо! — вигукнула вона.— Мені так потрібна хоч невеличка допомога!

— Та це ж Кейт Вітні,— мовила дружина, піднявши вуаль.— Як ти мене налякала, Кейт! Я тебе зовсім не впізнала, коли ти ввійшла.

— Я не знаю, що мені робити, тому й прийшла просто до тебе.

Це було звичайним явищем. Люди, з якими траплялося нещастя, линули до моєї дружини, наче птахи до маяка.

— І дуже добре зробила, що прийшла. Зараз тобі треба випити вина з водою, а поки що сідай отут зручніше й розповідай нам усе. Може, ти хочеш, щоб я спочатку відіслала Джеймса спати?

— О ні, ні! Лікарева порада й допомога мені також потрібна. Я про Айзу. Ось уже два дні, як він не з'являється додому. Я так за нього боюся!

Це вже не вперше вона заводила мову про хворобу свого чоловіка — зі мною як з лікарем, а з дружиною як з давньою шкільною подругою. Ми зразу ж почали заспокоювати й розраджувати її як тільки могли. Чи знає вона, де її чоловік? Чи можливо, щоб ми поїхали й привезли його до неї?

Скидалось на те, що можливо. Їй було достеменно відомо, що останнім часом, коли в чоловіка траплялися напади хвороби, він користувався опіумним кублом у найвіддаленішому східному кутку Сіті. Досі його оргії завжди тривали не більше одного дня, і він повертався додому ввечері вкрай знеможений, всього його аж викручувало. Та цього

разу дурман опію не відпускав Айзу Вітні ось уже сорок вісім годин, і він, безперечно, лежав нині там серед різної покиді з доків, вдихаючи отруту, або спав, приходячи до тями після куріння. Кейт була впевнена, що чоловік перебуває там, у "Золотому зливку" на Аппер-Свонден-лейн. Але що вона має робити? Як може вона, молода й сором'язлива жінка, піти в таке місце й витягти свого чоловіка з гурту горлорізів?

Отаке зараз становище, і, зрозуміла річ, з нього є лише один вихід. Чи не міг би я провести її в те місце? Адже я лікар Айзи Вітні і тому маю на нього вплив. Я впораюся з усім краще, якщо буду сам. І я під слово честі пообіцяв, що за дві години відправлю Айзу Вітні додому в кебі, якщо він справді перебуває за тією адресою, яку вона мені дала. Таким чином через десять хвилин я вже покинув своє крісло у затишній вітальні і поспішав у двоколісному екіпажі на схід з досить, як мені тоді здавалося, дивним дорученням, і майбутнє довело, що це справді так.

Але на початку моєї пригоди у мене не виникло ніяких труднощів. Аппер-Свонден-лейн виявилася вузьким брудним провулком, що скрадався поза високими будівлями корабельних на північному березі Темзи на схід від Лондонського мосту. Кубло, яке шукав, я знайшов між якоюсь коморою й пивною; у цю чорну діру, наче в печеру, вели стрімкі сходи. Наказавши кебмену чекати, я спустився вниз східцями, посередині яких незліченна кількість п'яних ніг вичовгала виїмки. Там у нерівному тьмяному світлі гасової лампи, що висіла над дверима, я знайшов засувку й увійшов до низької довгої кімнати, де густою пеленою висів задушливий коричневий опіумний дим і вздовж стін стояли дерев'яні нари, як на баці емігрантського корабля.

У напівмороці можна було невиразно розгледіти людські тіла, що лежали в дивних, химерних позах — із зсутуленими плечима, з піднятими колінами, відкинутими назад головами й випнутими вгору підборіддями; то тут, то там я помічав похмурі каламутні очі, звернені на мене. У темних тінях зблискували маленькі червонясті цяточки — спочатку яскраві, а потім ледь помітні, залежно від того, збільшувалася чи зменшувалась кількість отрути, що тліла в чашечках металевих опіумних люльок.

Більшість курців лежала мовчки, але деякі щось бурмотіли, ще інші говорили всі разом дивними низькими монотонними голосами, їхня розмова то повнилася зливою слів, то переходила в мовчання, кожний бурмотів про своє, майже не звертаючи уваги на мову сусіда. В дальньому кутку кімнати стояла маленька жаровня, в якій горіло деревне вугілля, поряд з нею на триногому ослоні сидів високий на зріст худий стариган; поклавши підборіддя на кулаки й уперши лікті в коліна, він невідривно дивився на вогонь.

Як тільки я ввійшов, до мене кинувся жовтувато-блідий служник малаєць з люлькою й порцією отруйного зілля, манячи на вільне місце на нарах.

— Дякую. Я прийшов сюди не для цього,— сказав я.— Тут у вас має бути мій друг містер Айза Вітні, і я хочу поговорити з ним.

Праворуч від мене щось заворушилось, почувся вигук, і я, вдивившись у напівморок, побачив блілого, змарнілого й неохайного Вітні, який витріщився на мене.

— Боже, це Вотсон! — проказав він.

Айза Вітні перебував у найжалюгіднішому стані занепаду всіх сил, коли кожний нерв натягнений, як струна.

— Скажіть, Вотсоне, котра зараз година?

— Майже одинадцята вечора.

— А який день?

— П'ятниця, дев'ятнадцяте червня.

— Боже милий! А я думав, що середа. Сьогодні таки середа. Нащо ви хочете налякати мене?

Він затулив обличчя руками й пискляво заривався.

— Кажу вам, що сьогодні п'ятниця. Ваша дружина чекає вас ось уже два дні. Вам мусить бути соромно за себе.

— Авжеж мені соромно. Але ви щось плутаєте, Вотсоне, бо я тут всього кілька годин... три люльки, чотири люльки... забув скільки. Але з вами я поїду додому. Я не хочу, щоб Кейт переживала... бідолашна маленька Кейт. Дайте мені руку! У вас є кеб?

— Так, він мене чекає.

— Тоді я теж поїду на ньому. Але я тут заборгував. Спитайте, скільки я винен, Вотсоне. Я весь наче побитий. Не можу рухатись.

Вузьким проходом між двох рядів сплячих курців я подався шукати хазяїна, намагаючись не вдихати гидких, дурманних випарів отруйного зілля. Проходячи повз високого старигана біля жаровні, я раптом відчув, як хтось смикнув мене за полу, і почув тихий шепіт:

— Пройдіть повз мене, а тоді озирніться.

Ці слова долинули до мого вуха абсолютно чітко. Я швидко глянув навколо. Їх міг вимовити тільки старий, що був поряд, але він, дуже худий, весь у зморшках, згорблений під тягарем літ, сидів, як і перше, поринувши в свої думки, люлька з опієм звисала між колін, наче просто випала з його безсилих пальців. Я ступив уперед два кроки і озирнувся. Мені знадобилася вся моя витримка, щоб не скрикнути від здивування. Старий повернувся спиною до кімнати так, щоб ніхто, крім мене, не міг побачити його обличчя. Фігура в нього стала не такою худою, зморшки зникли, каламутні очі заблищали вогнем. Біля жаровні, весело

підсміюючись над моїм здивуванням, власною персоною сидів Шерлок Холмс. Він зробив мені ледь помітний знак, щоб я підійшов до нього, і зразу ж, повернувшись обличчям до нар, знову перетворився на тремтячого старезного діда з відвислою губою.

— Холмсе! — прошепотів я.— Що в біса ви робите в цьому кублі?

— Говоріть якомога тихіше,— відказав він.— У мене чудовий слух. Якщо ви зробите мені ласку й здиhaєтеся свого очманілого друга, я буду надзвичайно радий трохи побалакати з вами.

— У мене за дверима кеб.

— Дуже прошу, відправте його в цьому кебі додому. Можете за нього не боятися, бо він надто кволий, щоб ускочити в якусь халепу. Раджу вам також передати з кучером записку своїй дружині, що доля звела вас зі мною. Почекайте надворі, я вийду за п'ять хвилин.

Відмовити Шерлоку Холмсу, коли він про щось просив, було дуже важко, бо висловлювався він надзвичайно точно, зі спокійною впевненістю й владністю. До того ж я розумів, що як тільки запхну Вітні в кеб, мою місію практично буде виконано, і далі я можу присвятити свій час найкращому для мене: приєднатися до свого друга і взяти участь в одній із тих незвичайних пригод, які були невід'ємною складовою його існування. За кілька хвилин я написав записку, розплатився за Вітні, посадив його в кеб і подивився, як той зникає в темряві. Майже відразу з дверей опіумного кубла вийшов утлий стариган, і я вже йшов вулицею поряд з Шерлоком Холмсом. Два квартали він, горблячись і похитуючись, насилу волочив ноги. А тоді швидко озирнувся на всі боки, випростався й від щирого серця розсміявся.

— Гадаю, Вотсоне,— мовив він,— ви подумали, що до ін'єкцій кокаїну й усіх тих маленьких слабостей, від яких ви застерігали мене, спираючись на свої медичні знання, я долучив ще й куріння опію.

— Сказати правду, я здивувався, побачивши вас там.

— Але я був здивований не менше, коли з'явилися ви.

— Я прийшов, щоб знайти друга.

— А я — ворога.

— Ворога?

— Так, одного із своїх ворогів, вірніше, свою здобич. Коротко кажучи, Вотсоне, зараз у мене незвичайна справа, і я сподівався знайти тут до неї ключ, дослухаючись до безладного бурмотіння очманілих курців опію, як уже робив це раніше. Якби мене там упізнали, моє життя не було б варте й шеляга, бо я вже використовував те кубло, й не без успіху, і негідник-індієць, його хазяїн, запрягся помститися мені. За задньою стіною того будинку, на розі корабельні Святого Павла, є люк, який міг би розповісти кілька дивних історій про те, що саме він пропустив через себе в безмісячні ночі.

— Що? Невже трупи?

— Так, трупи, Вотсоне. Ми з вами були б багатими людьми, якби одержали по тисячі фунтів за кожного нещасного, вбитого у цьому опіумному кублі. Воно — наймерзенніша пастка на всьому цьому березі Темзи, і я дуже побоююсь, що Невіл Сент-Клер потрапив до неї й ніколи вже не вийде на білий світ. Але зараз ми теж налаштуємо пастку.

Шерлок Холмс заклав у рота два пальці й пронизливо свиснув, у відповідь здалеку долинув такий самий свист, а трохи згодом почулося торохтіння коліс і цокання кінських копит.

— Ну а тепер, Вотсоне,— сказав Холмс, коли з темряви виник високий двоколісний екіпаж, кидаючи з бічних ліхтарів два золоті жмутки жовтавого світла,— ви, звичайно, поїдете зі мною, чи не так?

— Якщо я буду вам корисний.

— О, надійний товариш завжди корисний, а тим більше ще й хронікер. У моїй кімнаті в "Кедрах" два ліжка.

— В "Кедрах"?

— Так називається будинок містера Сент-Клера. Я житиму там, поки вестиму розслідування його справи.

— А де цей будинок?

— У Кенті, поблизу Лі. Нам їхати туди сім миль.

— Нічого не розумію.

— Звичайно, не розумієте. Зараз я вам усе поясню. Стрибайте сюди. Ну добре, Джоне, ви нам більше не потрібні. Ось вам півкрони. Чекайте мене завтра близько одинадцятої. Дайте мені віжки. До побачення.

Він хльоснув коня батоном, і ми помчали безконечними похмурими й безлюдними вулицями, що поступово ставали дедалі ширшими, і виїхали нарешті на широкий, з парапетом, міст, під яким лінькувато плинула темна річка. За мостом простягалась така ж сама пустеля з цегли й вапна, її тиша порушувалась лише важкими, розміреними кроками полісмена та співами й криками якоїсь припізнілої ватаги гультіпак. По небу повільно пливли темні розшарпані хмари, і в їхніх розривах де-не-де інколи проглядала пара-друга зірок. Холмс їхав мовчки, похиливши голову на груди й глибоко замислившись, а мені страшенно кортіло дізнатись, що ж це за нове розслідування, яке, здається, піддає надто

суворому випробуванню всі його здібності, але не наважувався перервати плін думок мого друга. Так ми проїхали кілька миль і вже починали наближатися до поясу приміських вілл, коли Холмс схаменувся, пересмикнув плечима й запалив люльку з виглядом людини, яка впевнена, що діє найкращим чином.

— Ви володієте великим даром мовчання, Вотсоне,— мовив він.— Це робить вас неоціненним товаришем. І для мене, слово честі, дуже важливо мати когось, щоб поговорити, бо мої власні думки не з укрαι приємних. Весь цей час я питав себе, що я скажу тій маленькій милій жінці, коли вона зустрине мене на порозі.

— Ви забуваєте, що я нічогосінько не знаю.

— Я ще встигну розповісти вам про всі факти, що стосуються цієї справи, поки ми доїдемо до Лі. Вона здається сміховинно простою, проте мені ніяк не вдається з чогось розпочати. Кінців, безперечно, безліч, але я не можу вхопитися за жоден. Зараз, Вотсоне, я викладу вам усі обставини ясно й точно, ви, можливо, побачите хоч іскорку там, де все для мене в суцільній темряві.

— Тоді розповідайте.

— Кілька років тому — точніше, в травні вісімсот вісімдесят четвертого року — до Лі прибув джентльмен, на ймення Невіл Сент-Клер, який, очевидно, мав чимало грошей. Він найняв величезну віллу, заклав гарний парк і загалом зажив на широку ногу. Поступово у нього з'явилися друзі серед сусідів, і в тисяча вісімсот вісімдесят сьомому році він одружився з дочкою місцевого пивовара, від якої у нього тепер двоє дітей. Певних занять у нього не було, але він мав справи з кількома компаніями і, як правило, їздив у місто вранці, щоразу повертаючись додому поїздом о п'ятій чотирнадцять з вокзалу на Кеннон-стріт. Зараз містеру Сент-Клеру тридцять сім років, він стриманої вдачі, добрий глава сім'ї, люблячий батько і користується повагою всіх, хто його знає. Від

себе можу додати, що його борги на сьогоднішній день, як ми мали змогу переконатися, складають вісімдесят вісім фунтів стерлінгів десять шилінгів, тоді як на рахунку в банку двісті двадцять фунтів стерлінгів. Отже, немає підстав вважати, що його гнітили якісь грошові труднощі.

Минулого понеділка містер Невіл Сент-Клер вирушив раніше, ніж звичайно, сказавши перед від'їздом, що йому треба виконати два важливих комісійних доручення і що він привезе своєму малому сину коробку кубиків. Зовсім випадково його дружина того самого понеділка, невдовзі після від'їзду чоловіка, одержала телеграму, що на її ім'я надійшла маленька, але дуже цінна посилка, яка чекає її в конторі Абердінської пароплавної компанії. Якщо ви добре знаєте Лондон, то вам відомо, що контора цієї компанії розташована на Фресно-стріт, яка відгалужується від Аппер-Свонден-лейн, де ви знайшли мене сьогодні. Місіс Сент-Клер після сніданку поїхала в Сіті, зробила покупки, далі відвідала контору пароплавної компанії, одержала посилку і о четвертій годині тридцять п'ять хвилин йшла по Свонден-лейн, прямуючи до вокзалу. Ви уважно стежите за моєю розповіддю?

— Усе дуже зрозуміло.

— Якщо ви пам'ятаєте, того понеділка стояла неймовірна спека, і місіс Сент-Клер ішла повільно, роздивляючись навсібіч з надією побачити кеб, бо їй не подобався район міста, в якому вона опинилась. І от, ідучи по Свонден-лейн, вона раптом почула чи то вигук, чи то крик і вся аж похолола, побачивши свого чоловіка, який дивився на неї з вікна третього поверху якогось будинку і, як їй здалося, знаками кликав її до себе. Вікно було відчинене, і вона виразно роздивилась його обличчя, яке, за її словами, здалося їй страшенно схвильованим. Він несамовито махнув їй обома руками й тут же зник з вікна так раптово, ніби його щосили смикнули ззаду. Проте її зірке жіноче око встигло помітити, що хоч він і був у темному піджаці, такому, в якому поїхав у місто, але без комірця й краватки.

Переконана, що з її чоловіком щось негаразд, вона кинулася сходами вниз — будинок виявився тим самим, де причаїлося опіумне кубло, в якому ви знайшли мене сьогодні ввечері,— вбігла у вхідні двері й спробувала піднятися сходами, що вели на другий поверх. Проте біля сходів вона натрапила на негідника-індійця, про якого я вам говорив, і той виштовхав її на вулицю з допомогою свого підручного, одного датчанина. Сповнена найжахливіших сумнівів і страхів, вона пустилася бігти вулицею і, на щастя, зустріла на Фресно-стріт поліцейський наряд з інспектором, що робив обхід. Інспектор з двома констеблями провів її назад, і, незважаючи на впертий опір хазяїна, вони пройшли в ту кімнату, в якій місіс Сент-Клер востаннє бачила свого чоловіка. Але там його не було. Взагалі на всьому поверсі вони не виявили жодної живої душі, крім якогось бридкого каліки, який, здається, знайшов там собі притулок. Обидва, індієць і каліка, вперто присягались, що біля вікна в другій половині дня нікого не було. Вони заперечували все так рішуче, що інспектор завагався і вже почав був схилитися до думки, чи не помилилася місіс Сент-Клер, але вона раптом підбігла до дерев'яної скриньки, яка стояла на столі, і зірвала з неї кришку. Із скриньки посипалися дитячі кубики. То була іграшка, яку її чоловік обіцяв привезти додому.

Ця знахідка і явна розгубленість каліки переконали інспектора в тому, що справа серйозна. Кімнати було уважно оглянуто, і результати цього огляду показали, що там вчинено жахливий злочин. Цю чільну кімнату скромно умебльовано під вітальню, двері з неї ведуть у маленьку спальню, вікно якої виходить на задвірки однієї з корабельнь. Між цією корабельнею й вікном спальні є вузька смужка землі. Під час відпливу вона суха, але коли буває приплив, ця смужка затоплюється, і глибина досягає чотирьох з половиною футів. Вікно у спальні широке і піднімається вгору. На підвіконні було знайдено сліди крові, кілька крапель виднілося на дерев'яній підлозі. Запханий за штору, в чільній кімнаті лежав увесь одяг містера Невіла Сент-Клера за винятком піджака. Його черевики, його шкарпетки, капелюх і годинник — усе було сховано там. Ознак насильства на предметах одягу не знайшли, а ніяких інших слідів містер Невіл Сент-Клер не залишив. Очевидно, його шлях

пролягав через вікно, бо ніякого іншого виходу не виявили, а лиховісні криваві плями на підвіконні дають мало надії на те, що він урятувався плавом,— адже під час трагедії приплив досяг найвищого рівня.

А тепер про негідників, які, з усього видно, мають до цієї справи безпосередній стосунок. Індієць відомий як людина з найвідворотнішим минулим, але, за словами місіс Сент-Клер, всього за кілька секунд після того, як її чоловік з'явився у вікні, цей індієць стояв унизу біля сходів, отже він не більше ніж другорядна особа в цьому злочині. Він твердить, ніби взагалі нічого не знає, не має ні найменшого уявлення, що робить його пожилець Х'ю Бун, і не може відповідати за наявність у кімнаті одягу джентльмена, який зник.

Оце щодо хазяїна-індійця. А тепер про нещасного каліку, який живе на третьому поверсі над опіумним кублом і який, безумовно, був останньою людиною, чиї очі бачили Невіла Сент-Клера. Його звуть Х'ю Бун, і його жахливе обличчя знає кожний, хто часто буває в Сіті. Він професійний жебрак, хоч для того, щоб обминути поліцейські правила, удає з себе дрібного торговця, який продає воскові сірники. десь на початку вулиці Тредл-Нідл-стріт, по лівий бік, як ви, мабуть, помітили, у стіні є невелика ніша. Саме там і сидить удень, схрестивши ноги, цей каліка з малесенькою купкою сірників на колінах, всім своїм жалюгідним виглядом викликаючи співчуття перехожих, і в засмальцьовану шкіряну кепку, що лежить на бруківці поряд з ним, дощем сиплються дрібняки. Я не один раз спостерігав за цим чоловіком раніше, коли у мене й на думці не було, що доведеться познайомитися з ним, і завжди дивувався, який багатий урожай він збирає за дуже короткий час. Розумієте, зовнішність цього каліки така примітна, що ніхто не може пройти повз нього, не звернувши уваги. Кучма оранжево-рудого волосся, бліде обличчя, спотворене жахливим рубцем, який вивернув верхню губу, бульдожаче підборіддя й проникливі темні очі, що так контрастують з кольором волосся,— усе вирізняє його із сірої юрби жебраків, так само як і те, що він не лізе за словом у кишеню, відповідаючи на шпильки, які йому коли-не-коли кидають перехожі. Оцей жебрак, а тепер ми знаємо, що він живе

над опіумним кублом, був останнім, хто бачив джентльмена, якого ми розшукуємо.

— Але ж він каліка! — зауважив я.— Чи міг він сам-один заподіяти щось чоловікові в розквіті сил?

— Він каліка тільки в тому розумінні, що кульгає, але в усіх інших відношеннях це добре вгодований здоровань. Та й ваш медичний досвід, Вотсоне, повинен підказати вам, що безсилість якогось одного члена людського тіла часто надолужується винятковою силою інших.

— Будь ласка, розповідайте далі.

— Місіс Сент-Клер знепритомніла, побачивши на підвіконні кров, і полісмен відвіз її додому в кебі, тим більше, що її присутність не могла допомогти дальшому розслідуванню. Інспектор Бартон, якому доручили вести цю справу, надзвичайно старанно обстежив увесь будинок, але не знайшов нічого такого, що могло б кинути бодай трохи світла на цей випадок. Проте полісмени припустилися й помилки, негайно не заарештувавши Буна, і той виграв таким чином кілька хвилин часу, протягом яких міг перекинутися парюю-другою слів із своїм приятелем індіємцем, та цю помилку швидко виправили: Буна схопили, обшукали, але не знайшли нічого такого, що могло б свідчити про його причетність до злочину. Щоправда, на правому рукаві його сорочки було виявлено сліди кількох крапель крові, але він показав свій підмізинний палець, порізаний біля нігтя, пояснив, що кров з цього порізу, додавши, що він недавно підходив до вікна і що краплі крові на підвіконні також з його пальця. Бун уперто твердив, що ніколи не бачив містера Невіла Сент-Клера і запрягся, що наявність одягу цього джентльмена в його кімнаті для нього така ж таємниця, як і для поліції. Що ж до запевнень місіс Сент-Клер, ніби вона бачила свого чоловіка у вікні, то жебрак заявив, що жінка, мабуть, з'їхала з глузду або що це їй приснилося. Буна, який голосно обурювався, відвели в поліцейську дільницю, а інспектор залишився в будинку, сподіваючись, що відплив, який уже почався, дасть йому ключ до загадки.

І відплив дав, хоч на замуленій обмілині вони знайшли зовсім не те, чого боялися. Коли вода відступила, вони побачили не тіло Невіла Сент-Клера, а лише піджак Невіла Сент-Клера. І що, на вашу думку, було в кишенях?

— Навіть уявити не можу.

— Думаю, вам ніколи не вгадати. В кожному кишеню було напхом напхано пенсів і півпенсів — чотириста двадцять один пенс і двісті сімдесят півпенсів. Не дивно, що відплив не зміг потягти цей піджак. А от людське тіло — інша річ. Коли починається відплив, між верф'ю й будинком утворюється сильна течія. Досить імовірно, що в той час, як важкий піджак залишився на місці, роздягнуте тіло змило в Темзу.

— Але, якщо не помиляюсь, весь інший одяг було знайдено в кімнаті. Чи могло бути тіло одягнуто тільки в піджак?

— Ні, сер, але цей факт певним чином можна пояснити. Припустімо, цей чоловік, Бун, викинув Невіла Сент-Клера через вікно, і жодне людське око цього не бачило. Що заходився б він робити далі? Йому, безперечно, миттю спало б на думку здихатися одягу, доказу злочину. Він хапає піджак і хоче теж викинути, аж тут до нього доходить, що той не потоне, а попливе. У нього обмаль часу, він почув унизу біля сходів якусь колотнечу, — це коли дружина містера Невіла Сент-Клера намагалася пройти нагору, — і, можливо, уже встиг дізнатись від свого спільника, індійця, що на вулиці з'явилась поліція. Не можна втрачати ані миті. Він кидається до своєї схованки, де лежать плоди його жебракування, і запихає в кишені піджака перші-ліпші монети, що потрапляють під руку, аби тільки бути впевненим, що той потоне. Потім він викидає піджак у вікно і хоче зробити так само з рештою одягу, але внизу вже лунає звук кроків, і він ледве встигає зачинити вікно, перш ніж до кімнати вбігає поліція.

— Цілком можлива річ.

— Що ж, за браком кращого приймемо це як робочу гіпотезу. Буна, як я вже вам сказав, було заарештовано й припроваджено у дільницю, але поліція раніше нічого проти нього не мала. Протягом багатьох років його знали як професійного жебрака, проте він жив спокійно і нічого поганого за ним не помічали. Отака поки що картина, а тому, як і раніше, немає відповіді на запитання, що саме робив Невіл Сент-Клер в опіумному кублі, що з ним там трапилося, де він зараз і яке відношення має Х'ю Бун до його зникнення. Мушу вам признатися, що не можу пригадати іншого такого випадку — на перший погляд дуже простого, але насправді неймовірно важкого.

Поки Шерлок Холмс так детально розповідав про перебіг цих дивовижних подій, ми проминули околиці великого міста, залишивши позаду останні безладно розкидані будинки, і покотили сільським путівцем з живоплотом обабіч. Коли він замовк, ми вже їхали між двох невеличких сіл; у вікнах деяких будинків ще світилося.

— Наближаємося до Лі,— мовив мій супутник.— За час нашої невеликої подорожі ми встигли побувати в трьох графствах Англії: виїхали з Мідлсекса, зачепили ріжок Суррея і зупиняємось в Кенті. Бачите світло оно за деревами? То "Кедри", і там біля лампи сидить жінка, чий напружений слух, я майже в цьому не сумніваюсь, уже вловив цокіт копит нашого коня.

— А чому, розплутуючи цю справу, ви живете тут, а не на Бейкер-стріт? — спитав я.

— Тому що чимало довідок я змушений наводити саме тут. Місіс Сент-Клер, люб'язно надала в моє розпорядження дві кімнати, де ви можете відпочити, і вона нічого не матиме проти вас, а тільки буде рада моєму другу й колезі. Страшенно не хочу зустрічатися з нею, Вотсоне, бо поки що нічого не можу повідомити їй про її чоловіка. Ну ось ми й приїхали. Тпру! Тпру!

Ми зупинилися перед великою віллою, оточеною парком. До коня підбіг молодший конюх, а ми з Холмсом пішли звивистою вузькою доріжкою, посипаною гравієм, до будинку. Коли ми підійшли ближче, двері швидко відчинились і в них з'явилася маленька білява жінка в шовковій сукні з коміром і рукавами, оздобленими пишним рожевим шифоном. Тримаячись однією рукою за одвірок і нетерпляче простягнувши другу, вона трохи нахилилася вперед і застигла на порозі в потоці світла; її очі напружено дивилися на нас, губи напіврозтулились у німому запитанні.

— Ну? — вигукнула вона.— Ну що?!

Побачивши, що нас двоє, вона радісно скрикнула і зразу ж застогнала, коли мій товариш заперечливо похитав головою і знизав плечима.

— Ніяких добрих новин?

— Ніяких.

— А поганих?

— Теж.

— Слава Богу хоч за це. Та заходьте ж. Ви, мабуть, стомилися, бо день у вас був важкий.

— Це мій друг доктор Вотсон. Він був мені надзвичайно корисний у кількох справах, які я розплутував, а сьогодні завдяки щасливому випадку я дістав можливість привезти його сюди, щоб прилучити до нашого розслідування.

— Дуже рада вас бачити,— мовила жінка, привітно потиснувши мені руку.— Сподіваюсь, ви пробачите мені всі можливі тут для вас незручності, якщо зважите на те, якого тяжкого удару нам було завдано.

— Мадам,— відповів я,— я старий солдат і звик до похідного життя, та якби я й не був солдатом, то все одно побачив би, що не треба жодних вибачень. Я буду щасливий, якщо зможу чимось допомогти вам або моєму другу.

— А тепер, містере Шерлок Холмс,— мовила жінка, коли ми ввійшли до яскраво освітленої їдальні, де на столі було накрито холодну вечерю, — я дуже хочу поставити вам одне чи два запитання, на які благаю вас дати мені відверту відповідь.

— Будь ласка, мадам.

— Можете не щадити моїх почуттів. Я не істеричка і не схильна непритомніти. Я просто хочу почути вашу справжню, підкреслюю — справжню думку.

— Про що?

— Чи вірите ви у глибині душі, що Невіл живий?

Запитання явно спантеличило Шерлока Холмса.

— Кажіть відверто,— повторила вона, стоячи на килимку й пильно дивлячись на мого друга, який відкинувся на спинку плетеного стільця.

— Відверто кажучи, мадам, не вірю.

— Ви вважаєте, що він мертвий?

— Так, вважаю.

— Його вбито?

— Я цього не кажу. Але припускаю.

— І коли ж його спіткала смерть?

— У понеділок.

— В такому разі, містере Холмсе, будьте ласкаві пояснити, яким це чином трапилося так, що сьогодні я одержала від нього листа?

Шерлок Холмс схопився з стільця, наче його вдарило електричним струмом.

— Що?! — закричав він.

— Так, одержала сьогодні.

Вона стояла й посміхалась, тримаючи перед собою аркушик паперу.

— Можна подивитись?

— Звичайно.

Холмс нетерпляче вихопив у неї листа, поклав його на стіл, розгладив, присунув лампу й заходився уважно вивчати. Я підвівся зі свого стільця і теж почав розглядати лист через Холмсове плече. Конверт був з простого цупкого паперу і з поштовим штемпелем Грейвсенда, на штемпелі стояла дата — сьогоднішнє, точніше, вчорашнє число, бо було вже далеко за північ.

— Кострубатий почерк,— пробурмотів Холмс.— Явно не вашого чоловіка, мадам.

— Ні, не його, але сам лист написано його рукою.

— Я також упевнений, що той, хто надписував конверт, мусив кудись ходити й питати адресу.

— Чому це ви так вирішили?

— Бачите, чорнило, яким написано ім'я, зовсім чорне, бо висухло воно само по собі. Слова ж адреси мають сірий відтінок, а це свідчить про те, що застосовувався промокальний папір. Якби напис на конверті зробили весь за один раз, а тоді промокнули, ні одне слово не було б темнішим за інші. Той чоловік написав спочатку тільки ваше ім'я, а через якийсь час дописав і адресу, що може означати лише одне: вона не була йому відома. Це, зрозуміло, дрібниця, але немає нічого важливішого за дрібниці. Нумо подивимося лист. Ти ба! В конверті ще щось було!

— Так, каблучка. Його каблучка з печаткою.

— А ви впевнені, що це почерк вашого чоловіка?

— Один із його почерків.

— Один із почерків?

— Так він пише, коли поспішає. Цей почерк дуже відрізняється від його звичайного почерку, але він добре мені знайомий.

— "Люба, не хвилюйся. Усе буде гаразд. Сталася величезна помилка, щоб її виправити, треба трохи часу. Чекай терпляче. Невіл". Написано олівцем на аркуші паперу, вирваному з книжки форматом в одну восьму,

без водяних знаків. Гм! Відправлено сьогодні з Грейвсенда людиною з брудним великим пальцем. Еге! Якщо я не дуже помиляюся, той, хто заклеював конверт, жує тютюн. І ви абсолютно впевнені, мадам, що це почерк вашого чоловіка?

— Абсолютно. Листа написав Невіл.

— Його відправлено сьогодні з Грейвсенда. Ну що ж, місіс Сент-Клер, хмари світлішають, хоч я ще не наважусь сказати, що небезпека минула.

— Але ж він живий, містере Холмсе, живий!

— Якщо це тільки не вправна підробка, щоб збити нас зі сліду. Каблучка, кінець кінцем, нічого не доводить. Її могли просто зняти у нього з пальця.

— Ні, ні, це його, його власний почерк!

— Добре. Але ж лист міг бути написаний у понеділок, а відправлений тільки сьогодні.

— Це можливо.

— А коли так, то за цей час багато що могло трапитись.

— О, не позбавляйте мене надії, містере Холмсе. Я знаю, що з чоловіком усе гаразд. У нас із ним така гостра спорідненість душ, що я неодмінно відчула б, якби його спіткало лихо. Того самого дня, коли я бачила його востаннє, він у спальні порізав собі палець, а я була в їдальні й миттю кинулась до нього нагору, бо здогадалась, що з ним щось трапилось. Невже ви думаєте, що я, відчувши таку дрібницю, не знала б про його смерть?

— Я встиг чимало побачити і переконаний, що жіноче сприйняття може бути ціннішим, ніж висновки аналітичного мислення. І цей лист — переконливий доказ на підтвердження ваших слів. Але якщо ваш чоловік живий і здатний писати, то чому він не з вами?

— Не можу навіть уявити. Це просто неймовірно.

— А в понеділок перед від'їздом він ні про що вас не попереджав?

— Ні.

— І ви здивувалися, побачивши його на Свонден-лейн?

— Дуже.

— Вікно було відчинено?

— Так.

— Отже, він міг гукнути до вас?

— Міг.

— Але, наскільки я зрозумів, він лише крикнув щось незрозуміле?

— Так.

— Ви подумали, що він кличе на допомогу?

— Подумала. Він змахнув руками.

— Але він міг крикнути й від несподіванки. А руками махнути від здивування, коли раптом побачив вас, чи не так?

— Це можливо.

— І ви подумали, що його відтягнули від вікна?

— Він зник так раптово.

— Він міг просто відскочити від вікна. Ви нікого більше не бачили в кімнаті?

— Нікого, але той страшний жебрак признався, що був у кімнаті, а внизу біля сходів стояв індієць.

— Цілком правильно. Наскільки ви встигли розгледіти, ваш чоловік був одягнений як звичайно?

— Так, але на ньому не було ні комірця, ні краватки. Я бачила його голу шию.

— Чи він коли-небудь говорив вам про Свонден-лейн?

— Не говорив.

— А ви ніколи не помічали яких-небудь ознак того, що ваш чоловік курить опій?

— Не помічала.

— Дякую вам, місіс Сент-Клер. Це основні пункти, щодо яких я хочу, щоб усе було абсолютно ясно. Зараз ми повечеряємо й підемо відпочити, бо завтра, мабуть, зранку нам випаде багато мороки.

Нам було надано велику й затишну кімнату з двома ліжками, і я негайно заліз під ковдру, бо після нічних подій відчував себе стомленим.

Але Шерлок Холмс, коли в нього була нерозв'язана складна справа, міг не спати по кілька днів поспіль, навіть цілий тиждень, зусебіч обмірковуючи її, по-різному групуючи відомі йому факти і розглядаючи таку справу під усіма можливими кутами зору, поки або до кінця з'ясовував її, або пересвідчувався, що для розв'язання проблеми йому бракує вихідних даних. Я швидко зрозумів, що Холмс готується просидіти без сну всю ніч. Він зняв піджака і жилет, надягнув просторий голубий халат і заходився зносити в одну купу подушки зі свого ліжка, з кушетки й крісел. З цього матеріалу він спорудив щось схоже на східну тахту, на яку й уместився, схрестивши ноги й поклавши перед собою унцію тютюну та коробку сірників. У тьмяному світлі лампи я бачив його обличчя з орлиними рисами, бачив, як він, мовчазний і непорушний, сидить там, затиснувши в зубах стару вересову люльку й утупившись відсутнім поглядом у куток стелі, а над його головою в'ється синюватий димок. Так він сидів, коли я заснув, так він сидів і тоді, коли я прокинувся від його раптового вигуку й зрозумів, що в кімнату вже зазирають сонячні промені. Люлька ще була в його зубах, димок ще вився вгору, в кімнаті висіла густа пелена тютюнового диму, а унція тютюну, яку я бачив минулого вечора, зникла.

— Проснулися, Вотсоне? — спитав він.

— Проснувся.

— Хочете покататися?

— Авжеж хочу.

— Тоді одягайтесь. Усі ще додивляються сні, але я знаю, де спить молодший конюх, і зараз у нас буде екіпаж.

Кажучи це, він посміювався, очі його блищали, здавалося, переді мною зовсім інша людина, нітрохи не схожа на похмурого мислителя, який був переді мною вчора.

Одягаючись, я поглянув на свій годинник. Не було нічого дивного, що всі спали, бо стрілки показували двадцять п'ять хвилин на п'яту. Ледве я встиг одягнутися, повернувся Холмс і сказав, що конюх уже запрягає.

— Хочу перевірити одну свою версію,— мовив він, натягуючи чоботи.
— Здається, Вотсоне, ви перебуваєте зараз у товаристві найнепротореннішого дурня в усій Європі. Мені треба дати такого стусана коліном, щоб я пролетів звідси аж до Черінг-крос. Але я певний, що тепер маю ключ до справи.

— І де ж він? — спитав я, посміхаючись.

— У ванній,— відповів Холмс.— Та ні, я жартую,— додав він, побачивши мій недовірливий погляд.— Я уже побував у ванній і прихопив його з собою, він ось тут, в оцьому саквояжі. Їдьмо, мій друже, й подивімося, чи не підійде цей ключ до замка.

Ми тихо, як тільки могли, спустилися сходами вниз і вийшли надвір, де вже яскраво світило сонце. На під'їзній дорозі стояв запряжений у бідку кінь, і напіводягнений конюх тримав його за вуздечку. Ми обидва скочили в екіпаж і виїхали на лондонську дорогу. Там повзло кілька селянських возів з городиною для столиці, але на віллах обабіч усе було тихо й мертво, наче в якомусь зачарованому місті.

— У певному відношенні це винятковий випадок,— мовив Холмс, підбатожуючи коня й переводячи його в галоп.— Мушу зізнатися, що я був як сліпий кріт, але краще порозумнішати пізно, ніж ніколи.

Коли ми вїхали в Лондон і проїжджали вулицями з боку Суррея, у вікнах будинків уже починали з'являтися сонні обличчя перших ранніх пташок. По мосту Ватерлоо ми переїхали Темзу, з Веллінгтон-стріт різко звернули праворуч і опинилися на Бау-стріт. Шерлока Холмса добре знали в поліцейській дільниці, і двоє констеблів біля дверей віддали йому честь. Один з них узяв коня за вуздечку, другий провів нас у приміщення.

— Хто чергує? — спитав Холмс.

— Інспектор Бредстріт, сер.

У вестибюль з вимощеною кам'яними плитами підлогою назустріч нам вийшов високий на зріст огрядний поліцейський офіцер у форменому кашкеті й прикрашеному аксельбантами мундирі.

— А, Бредстріте! Як ся маєте? — мовив Холмс.— Я хочу спокійно поговорити з вами, Бредстріте.

— Будь ласка, містере Холмсе, заходьте в мою кімнату. Кімната була маленька й схожа на контору; на столі лежав грубий журнал для записів, на стіні висів телефонний апарат. Інспектор сів за стіл.

— Чим я можу бути вам корисний, містере Холмсе?

— Я заїхав з приводу цього жебрака Буна, якого підозрюють у причетності до зникнення містера Невіла Сент-Клера з Лі.

— Пам'ятаю. Його було заарештовано й затримано для проведення додаткового розслідування.

— Я знаю. Він зараз тут?

— У камері.

— Поводиться спокійно?

— О, з ним ніякої мороки. Але ж який він брудний, цей негідник!

— Брудний?

— Так. Ми змогли змусити його помити лише руки, а обличчя в нього чорне, як у цигана. Ну, коли справу буде закінчено, то тюремної ванни йому не уникнути, а що вона йому потрібна, то ви погодилися б зі мною, якби його побачили.

— Мені дуже хотілось би його побачити.

— Хіба? Це нескладно влаштувати. Ідіть-но за мною. Саквояж можете залишити тут.

— Ні, краще я візьму його з собою.

— Добре. Проходьте сюди, будь ласка.

Він провів нас вестибюлем, відчинив загратовані двері, далі ми спустилися гвинтовими сходами й опинилися у вузькому, вибіленому вапном коридорі, по обидва боки якого йшли ряди дверей.

— Його камера третя праворуч,— сказав інспектор.— Ось тут!

Він обережно відсунув дерев'яну панель у верхній частині дверей і зазирнув у камеру.

— Спить,— мовив інспектор.— Можете досхочу помилуватися на нього.

Ми обидва ступили до ґратів. Повернувшись до нас обличчям, заарештований міцно спав, дихаючи повільно й важко. Це був середній на зріст чоловік, одягнений, як і належало представникові жебрацької професії, погано й неохайно — крізь дірки старого піджака просвічувала квітчаста сорочка. Він був, як сказав інспектор, неймовірно брудний, але бруд нітрохи не приховував усієї відразливої потворності його обличчя. Широкий рубець, слід давньої рани, тягнувся від ока до підборіддя,

оголюючи в лютomu усміху три зуби. Пасмо яскраво-рудого волосся росло мало не від брів і закривало очі й лоб.

— Красень, га? — сказав інспектор.

— Йому, безумовно, треба вмитися,— зауважив Холмс.— Мені й раніше спадало це на думку, тому я дозволив собі прихопити сюди необхідний інструмент.

Кажучи так, він відкрив саквояж і на моє превелике здивування вийняв звідти чималу губку.

— Хе-хе, а ви жартівник! — засміявся інспектор.

— А тепер, якщо ви не дуже проти, відчиніть, будь ласка, двері, та тихо, і ми швидко надамо йому набагато кращого вигляду.

— Не розумію, чому б мені не піти вам назустріч,— мовив інспектор.— Його вигляд не робить честі поліцейській дільниці на Бау-стріт, еге ж?

Інспектор вставив у замок ключ, і ми дуже тихо ввійшли в камеру. Заарештований ворухнувся, але зразу ж знову міцно заснув. Холмс нахилився біля умивальника, намочив губку, а тоді двічі з силою провів нею по обличчю жебрака.

— Дозвольте познайомити вас,— вигукнув він,— з містером Невілом Сент-Клером з Лі, графство Кент!

Ніколи в житті не бачив я нічого подібного. Під губкою обличчя сповзло з жебрака, як кора з дерева. Густа коричнева фарба зникла! Зник жахливий рубець, що тягнувся від ока до підборіддя, вивертаючи губу й надаючи обличчю злостиво-відворотного виразу. Губка знищила також пасмо сплутаного рудого волосся, і ось уже перед нами сидів на ліжку блідий, сумний і голий чоловік з чорним волоссям і гладенькою

шкірою; він ще не зовсім одійшов від сну і спантеличено протирав очі. Потім він раптом усе збагнув, скрикнув і сховав обличчя в подушці.

— Боже,— вигукнув інспектор,— та це ж саме той чоловік, який пропав! Я бачив його фотографію.

Заарештований повернувся до нас з відчайдушним виглядом людини, що вирішила не чинити опору лихій долі.

— Нехай буде що буде,— мовив він.— Благаю, скажіть, у чому мене звинувачують?

— У тому, що ви вбили містера Сент... Ну, та годі, вас можна звинуватити не в убивстві, а в спробі вчинити самовбивство,— відповів інспектор, розтягнувши губи в посмішці.— Я служу в поліції ось уже двадцять сім років, але такого ще не бачив.

— Якщо я містер Невіл Сент-Клер, то, зрозуміло, ніякого злочину немає і, отже, мене затримано незаконно.

— Злочину немає, але ви припустилися великої помилки,— зауважив Холмс.— Ви даремно не довірилися своїй дружині.

— Справа не в дружині, а в дітях,— простогнав заарештований.— Боже мій, я не хочу, щоб вони соромилися свого батька. Господи, яка ганьба! Що мені робити?

Шерлок Холмс сів поряд з Сент-Клером на ліжку й доброзичливо поплескав його по плечу.

— Якщо ви допустите, щоб цю справу розглядав суд, то розголосу вам навряд чи уникнути,— сказав він.— З другого боку, якщо ви переконаєте поліцейське начальство в тому, що суд не потрібний, то я не бачу підстав, щоб подробиці цього випадку потрапили в газети.

Інспектор Бредстріт, я певен, може записати все, що ви нам розповісте, і передати свої записи куди слід. Тоді справа зовсім не дійде до суду.

— Нехай благословить вас Господь! — гаряче вихопилось у заарештованого.— Я охоче згодився б на ув'язнення, навіть на смертну кару, аби тільки моя таємниця не впала ганебною плямою на дітей. Ви перші почуєте мою історію.

Батько мій був учителем у Честерфілді, і я дістав там чудову освіту. Замолоду я багато подорожував, працював у театрі й нарешті став репортером вечірньої газети в Лондоні. Одного разу мій редактор сказав, що хотів би надрукувати серію статей про жебрацтво в столиці, і я зголосився написати їх. З цього й почалися всі мої пригоди. Добути матеріал для статей можна було тільки одним шляхом — удати з себе жебрака. Коли ще був актором, я вивчив усі таємниці гримування і славився цим своїм умінням. Тепер воно мені стало в пригоді. Я розфарбував своє обличчя, а для того, щоб викликати якнайбільше співчуття, намалював чималий рубець і з допомогою вузької смужки пластиру тілесного кольору підняв краєчок губи, вивернувши її. Потім, надягнувши руду перуку і відповідний одяг, зайняв місце в діловій частині Лондона під виглядом торговця сірниками, а насправді як жебрак. Я просив милостиню сім годин, а коли повернувся додому, то на своє здивування побачив, що зібрав двадцять шість шилінгів чотири пенси.

Я написав статті і майже перестав думати про цей випадок, поки трохи згодом не гарантував оплату векселя одного свого друга і не одержав судової ухвали про сплату двадцяти п'яти фунтів. Я не міг дати собі ради, де дістати гроші, та раптом мені сяйнула блискуча думка. Ублагавши кредитора почекати два тижні, я взяв відпустку і провів її під вигаданим ім'ям в Сіті, просячи милостиню. За десять днів я зібрав потрібну суму й сплатив борг.

Можете уявити собі, як важко було задовольнятися двома фунтами за тиждень виснажливої роботи в редакції, коли я знав, що можу заробляти стільки ж за один день, досить тільки розмалювати обличчя

фарбою, покласти біля себе на землю картуза й сидіти непорушно. В душі у мене довго точилася боротьба між почуттям гордості й бажанням мати гроші. Нарешті гроші перемогли, я покинув репортерську роботу й став цілими днями просиджувати на давно знайомому мені розі, викликаючи співчуття своїм жахливим обличчям і наповнюючи кишені мідяками.

Мою таємницю знала тільки одна людина. Це був хазяїн отого опіумного кишля на Свонден-лейн, в якому я оселився і звідки міг щоранку виходити в личині жалюгідного жебрака й де щовечора перетворювався на гарно вдягненого багатого гульвісу. Я добре платив цьому типу, індійцю, за приміщення, а тому був упевнений: він не зрадить моєї таємниці.

Дуже швидко я побачив, що в мене накопичуються чималі суми грошей. Не хочу сказати, що кожний вуличний жебрак у Лондоні може заробляти сімсот фунтів на рік, а я в середньому збирав і більше, бо мав перед своїми колегами величезні переваги: володів мистецтвом гриму і був бистрий на слово. Вміння дати дотепну відповідь, в якому мені доводилося постійно вправлятися, невдовзі зробило мене досить помітною постаттю в Сіті. В мої кишені лився потік мідяків упереміж із сріблом, і дні, коли виходило менше двох фунтів, я вважав дуже поганими.

Грошей у мене ставало дедалі більше, з'явилися честолюбні наміри, я купив собі будинок за містом, з часом одружився, і ніхто й не підозрював, яка в мене справжня професія. Моїй бідній жінці було відомо, що в Сіті я займаюся бізнесом. Не знала вона тільки, яким саме.

Минулого понеділка, закінчивши роботу й переодягаючись у своїй кімнаті над опіумним кублом, я визирнув у вікно і з жахом та подивом побачив, що на вулиці стоїть моя дружина і великими очима дивиться на мене. Я скрикнув від здивування, підніс руки, ховаючи обличчя, й побіг до свого повірника-індійця ублагати його нікого не пускати до мене. Я чув голос дружини внизу, але знав, що нагору вона піднятися не зможе.

Швидко скинувши одяг, я натягнув на себе жебрацьке дрантя, розмалював обличчя й надів перуку. Навіть жінчине око не розпізнало б мене в цій машкарі. Але мені раптом спало на думку, що в кімнаті можуть зробити обшук, і одяг, коли його знайдуть, викриє мене. Тоді я відчинив вікно, зачепивши при цьому палець, який порізав уранці у себе в спальні, від чого з ранки знову пішла кров. Далі схопив піджак, напханий мідяками, які тільки що переклав із шкіряної жебрацької торби, і він булькнув у Темзу. Туди полетіла б і решта одягу, але сходами вже бігли констеблі, і за кілька хвилин замість з'ясувати, що я й є містер Невіл Сен-Клер, вони заарештували мене, на мою радість, як його вбивцю.

Думаю, мені більше нічого пояснювати. Треба було зберегти грим, звідси й небажання вмиватися. А знаючи, що моя дружина страшенно переживатиме, я зняв з пальця каблучку і непомітно, коли констеблі не стежили за мною, передав її індійцю разом із квапливо надряпаною запискою, щоб вона не хвилювалася.

— Записку вона одержала лише вчора,— зауважив Холмс.

— Боже мій! Який жахливий тиждень вона провела!

— Поліція стежила за тим індійцем,— сказав інспектор Бредстріт,— і я добре розумію, що йому було важко непомітно надіслати лист. Мабуть, індієць передав його якому-небудь матросу, завсіднику свого кубла, а той кілька днів забував укинути його в скриньку.

— Так воно й було,— підтвердив Холмс,— я в цьому не сумніваюсь. Але хіба вас ніколи не карали за жебрацтво?

— Карали, й багато разів, та хіба для мене щось важив якийсь там штраф?

— Але тепер доведеться зупинитись,— сказав Бредстріт.— Якщо ви хочете, щоб поліція замовчала цю історію, Х'ю Бун повинен зникнути.

— Я вже запрягся в цьому найурочистішою присягою, на яку тільки здатна людина.

— У такому разі, я певен, ніяких подальших заходів до вас не буде вжито. Проте якщо ви візьметесь за старе, усе спливе нагору. Ми дуже зобов'язані вам, містере Холмсе, що ви розплутали цю справу. Хотів би я знати, як ви досягаєте таких результатів.

— Сьогоднішнього результату я досяг, посидівши на п'яти подушках і викуривши унцію тютюну,— мовив Холмс.— Здається мені, Вотсоне, що коли ми зараз вирушимо на Бейкер-стріт, то саме встигнемо до сніданку.